

Playfulness: Анализ на съдържанието на конструкта "игрова нагласа" при българи

След теоретичен анализ на понятието за игрова нагласа и склонността към игра (Стойчева, 2008), ще представя резултатите от емпирично изследване на съдържанието на конструкта. Две групи (30 студенти по психология и 35 студенти по дизайн) бяха помолени да опишат човека със силно изразена игрова нагласа и склонност към игра. Изследваните лица получиха кратко определение на склонността към игра и оценяха по 6-степенна скала 75 характеристики на личността, които са използвани за описание на игровата нагласа в две популярни англоезични методики за измерването ѝ (Glynn and Webster, 1992, 1993; Barnett, 2007). Оценките на двете групи не се различаваха статистически при 72 от 75 качества и данните бяха обединени. Разграничени са индикативни айтеми (качества, получили оценка над 5 от повече от 80% от участниците) и контраиндикативни айтеми (качества, получили оценка под 3 от повече от 80% от участниците). От 13те качества, които са общи за двете методики, 9 качества са репликрани в настоящето изследване като индикативни (7 от 10) и контра-индикативни (2 от 3). В българската култура човекът със силно изразена игрова нагласа и склонност към игра се възприема като: човек с богато въображение; акивеен, деен; изобретателен; спонтанен; емоционален; любител на приключения; импулсивен и съвсем не глупав и сдържан, резервиран.

Two groups of undergraduate students participated in a content validation study of the concept of playfulness. Subjects were provided with a brief definition of playfulness and were asked to indicate on a 6-point rating scale to what extent each of 75 adjectives would characterize a highly playful individual. Descriptors' list comprised the adjectives that Glynn and Webster (1992, 1993) and Barnett (2007) employed to measure playfulness. The ratings given by the two groups of students didn't differ for 72 of 75 adjectives; therefore ratings were averaged across groups. The set of 17 strongly indicative items included adjectives scoring above 5 that more than 80 % of the participants perceived as characteristic of the highly playful individual. Adjectives scoring below 3 that more than 80 % of the participants perceived as non-characteristic of the highly playful individual composed the set of 10 strongly contra-indicative items. Of the 13 playfulness descriptors common to Glynn and Webster (1992, 1993) and Barnett (2007), 9 were replicated in the present study as strongly indicative (7 of 10) or contra-indicative (2 of 3). The highly playful individual is seen as very much imaginative, active, creative/inventive, spontaneous, emotional, adventurous, impulsive, and not at all silly and reserved.

Понятието *playfulness* описва *склонността към игра*, склонността на човека да привнеса елемент на игра в своето взаимодействие със своята среда. Склонността към игра се проявява в различни ситуации, а не само по определен повод или в специфичен контекст (игра, спорт, културна дейност или свободно време). *Игровата нагласа* и *готовността за игра* позволяват на човека да преобразува практически всяка ситуация и всяко обкръжение в игрова среда. Тази готовност на индивида да възприема дейността като игра, да се включва в ситуацията по игрови начин и настроението за игра се проявяват в характерния за него стил на отношение, подход към нещата и поведение [1].

Теоретичните анализи и емпиричните данни свързват игровата нагласа при деца със спонтанност, чувство за хумор, удоволствие и радост (вкл. мимика, изразяваща радост), отпускане, вътрешна мотивация, любопитство, въображение, вътрешен контрол, инициатива, физическа активност, възбуда, предизвикателство, социално взаимодействие, свобода, непредсказуемост, пластичност [1,5]. При възрастни склонността към игра се асоциира със спонтанност (действа или реагира на момента), която е свързана със свобода и има отношение към емоциите и настроението; художествено или интелектуално творчество, използване на въображението и оригиналност; здраво и нездраво любопитство, което е свързано с интерес, възбуда, откритост на ума и умения за наблюдаване; чувство за хумор; удоволствие (положителни усещания, състояние на задоволство, забавление) [1,5,6].

Тези теоретично изведени и емпирично наблюдавани качества се използват и за измерване и оценка на индивидуалните различия в игровата нагласа и склонността към игра [1,5,6].

След теоретичен анализ на понятието за игрова нагласа и склонност към игра [1], настоящето изследване си поставя за цел да анализира съдържанието на конструкта *playfulness* при българи. Така конструкт, който е дефиниран, описван и измерван в англоезичната психологическа литература, може да бъде валидизиран и в друга културна среда.

МЕТОД

В изследването участваха две групи студенти от Нов Български Университет: 30 студенти по психология и 35 студенти по дизайн. Първата група обхваща 28 жени и 2 мъже на възраст от 20 до 40 г. ($M = 24,07$; $SD = 5,66$). Втората група е съставена от 31 жени и 4 мъже на възраст от 20 до 32 г. ($M = 21,97$; $SD = 2,76$).

Участниците в изследването бяха помолени да опишат човека със силно изразена игрова нагласа и склонност към игра, като използват набор от зададени характеристики на личността. Те получиха кратко определение на склонността към игра и набор от 75 характеристики на личността. Изследваните лица трябваше да преценят в каква степен човекът със силно изразена игрова нагласа и склонност към игра притежава всяко едно от тези качества.

Беше използвана 6 – степенна скала: „много голяма / голяма / по-скоро голяма / по-скоро малка / малка / много малка”.

Тези 75 характеристики на личността, по които се описва игровата нагласа, са превод на български език на характеристиките, използвани за описание и оценка на индивидуалните различия в склонността към игра в две популярни англоезични методики за измерване и оценка на конструкта *playfulness* [2,3,4]. Три независими български превода на използваните в тези методики дескриптори на склонността към игра бяха направени от психолози, владеещи английски език. На базата на сравняване, съпоставяне и обсъждане на тези преводи бяха формулирани българските дескриптори на склонността към игра.

Лин Барнет [2] използва набор от 42 прилагателни за оценка и самооценка на индивидуалните различия в склонността към игра по 10-степенна скала.

Мери Ан Глин и Джейн Уебстър [3,4] използват техниката на семантичния диференциал и изследваните лица се самооценяват по 25 двойки противоположни прилагателни с помощта на 7- степенна скала. За описание на 25 дименсии са използвани 45 различни прилагателни, като някои от прилагателните са използвани повече от веднъж в различно значение (например *bright-dull*; *exciting-dull*; *bright-dark*).

Има 13 повтарящи се айтеми в двата набора от характеристики, което прави общо 74 различни дескриптори. Две от тези 74 прилагателни - «uncreative» и «unimaginative» - не бяха включени в българския набор от характеристики, за да се избегне ненужното повторение (например при характеристиките «има богато въображение» и «няма въображение»). Към останалите 72 айтеми бяха добавени 3 нови характеристики, които не фигурират в английските първоизточници, но теоретично се асоциират с игровата нагласа и склонността към игра [5]. Това са айтемите: гъвкав, адаптивен; жизнерадостен; непостоянен.

РЕЗУЛТАТИ

T-тестът за сравняване на независими извадки показва статистически значими различия между двете групи по три от оценяваните характеристики. Студентите по дизайн описват човека със силно изразена игрова нагласа и склонност към игра като по – внимателен ($t = 2,21$; $p < 0,05$), по - лесен за общуване ($t = 2,51$; $p < 0,05$) и по - целенасочен ($t = 2,34$; $p < 0,05$) в сравнение със студентите по психология.

Оценките на двете групи по останалите 72 качества обаче не се различаваха статистически и на това основание данните бяха обединени. Посочените и анализирани по-долу оценки за отделните характеристики са средни стойности, получени в общата извадка от 65 човека.

Бяха идентифицирани общо 46 качества, оценени като много характерни за човека със силно изразена игрова нагласа и склонност към игра. Това са 36 качества, които той притежава в голяма или много голяма степен според над 80 % от изследваните лица, и други 10 качества, които той притежава в малка или много малка степен според над 80 % от изследваните лица.

Таблица 1. Индикативни айтеми за силно изразена игрова нагласа и склонност към игра

	Средна оценка	% отговори над 5	Barnett (2007)	Glynn & Webster (1992)
<i>Активен, деен</i>	5,34	98	+	+
<i>Любител на приключения</i>	5,2	97	+	+
Жив, оживен	5,22	97		+
С буден ум	5,11	95		+
Бодър, весел	5,05	97	+	
<i>Изобретателен</i>	5,32	86	+	+
Любопитен	5,28	86	+	
<i>Емоционален</i>	5,26	98	+	+
Енергичен	5,48	97	+	
С чувство за хумор	5,00	95	+	
<i>С богато въображение</i>	5,51	98	+	+
<i>Импулсивен</i>	5,17	95	+	+
Игрив	5,42	95		+
Общителен	5,12	89	+	
<i>Спонтанен</i>	5,31	97	+	+
Гъвкав, адаптивен	5,14	92		
Жизнерадостен	5,16	95		

Таблица 2. Контра-индикативни айтеми за силно изразена игрова нагласа и склонност към игра

	Средна оценка	% отговори под 3	Barnett (2007)	Glynn & Webster (1992)
Отегчителен, досаден	2,03	89		+
Унил, мрачен	1,64	95		+
Скучен, безинтересен	1,82	94		+
Страхлив	2,06	85	+	
Потиснат, има задръжки	1,94	88	+	
Пасивен	2,15	88		+
Предсказуем	2,66	82		+
<i>Сдържан, резервиран</i>	2,41	81	+	+
Срамежлив	2,12	91	+	
<i>Глунав</i>	2,02	91	+	+

В Таблица 1 са представени характеристиките на личността, които *в най-голяма степен са присъщи* на човека със силно изразена игрова нагласа и склонност към игра. Това са тези 17 от 36 притежавани в голяма и много голяма степен качества, които са получили средна оценка над 5,00.

В Таблица 2 са представени характеристиките на личността, които *в най-малка степен са присъщи* на човека със силно изразена игрова нагласа и склонност към игра. Това са всичките 10 притежавани в малка и много малка степен качества, които също така са получили средна оценка под 3,00.

В таблиците е отбелязано и в коя от оригиналните методики е включена дадена характеристика.

От 13те качества, които са общи за двете англоезични методики, 9 качества са репликирани в настоящето изследване като индикативни (7 от 10) или контра-индикативни (2 от 3) за игровата нагласа и склонността към игра. Тези качества са отбелязани с курсив съответно в Таблица 1 и в Таблица 2.

Другите общи за двете методики качества се разпознават като характерни за склонността към игра и в българската култура, макар и в по-слаба степен. Получени са следните резултати за качества изразителен (4,6; 88%), забавен, смешен (4,78; 94%), непредвидим (4,83; 92%), както и за айтема сериозен (2,94; 69%)

ОБСЪЖДАНЕ

От две англоезични методики за измерване и оценка на конструкта *playfulness* бяха извлечени 75 характеристики, описващи игровата нагласа и склонността към игра. Българите участници в настоящето изследване разпознават 61 % от тези характеристики (46 от 75) като индикативни или контра-индикативни за склонността към игра. Ако разгледаме 13те качества, които са общи и за двете англоезични методики, 69 % от тях (9 от 13) се разпознават като отличителни характеристики на склонността към игра и в българската култура. Това припокриване в начина, по който две различни култури възприемат и оценяват отличителните белези на игровата нагласа, говори за межкултурна стабилност на конструкта и валидност на измерването му чрез тези индикатори. И в двете култури човекът със силно изразена игрова нагласа и склонност към игра се възприема като: човек с богато въображение; акивеен, деен; изобретателен; спонтанен; емоционален; любител на приключения; импулсивен и съвсем не глупав или сдържан и резервиран.

Анализът на характеристиките, които в най-голяма и в най-малка степен отличават човека със силно изразена игрова нагласа и склонност към игра, откроява съдържателното ядро на понятието *playfulness* при българи. Тези характеристики очертават и зоната, в която отличителните белези на склонността към игра при българи се припокриват със съдържанието на конструкта *playfulness* в англоезичната психологическа литература. Межкултурната валидизация на тези именно характеристики на игровата нагласа и склонността към игра показва тяхната централна позиция и в съдържанието на конструкта.

Високото равнище на психична енергия и подчертаната жизненост, които отличават човека със силно изразена игрова нагласа и склонност към игра, се проявяват в позитивен емоционален тон, буден ум и богато въображение, висока обща активност и пластичност при регулирането ѝ, интерес към света и хората и откритост за социално взаимодействие. Това разбиране, залегнало и в съдържанието на конструкта *playfulness*, се съгласува добре с концепцията на Браян Сатън-Смит [7], който разглежда играта и игровата нагласа като прояви на адаптивна вариабилност. Нещо повече, две от трите характеристики, които бяха добавени към дескрипторите на игровата нагласа именно на това теоретично основание (гъвкав, адаптивен; жизнерадостен), попаднаха сред отличителните белези на склонността

към игра. Съгласно този подход адаптивното поведение се характеризира с подвижност, пластичност и изобилие на разнообразни форми, а точно такова поведение, изглежда, можем да очакваме от човека със силно изразена игрова нагласа и склонност към игра.

Така резултатите от проведеното емпирично изследване очертават интересни насоки за бъдеща работа както по отношение на съдържанието на конструкта *игрова нагласа*, неговото описание и теоретично осмисляне, така и по отношение на измерването и изследването на *склонността към игра* при различни индивиди и в различни култури.

ЛИТЕРАТУРА

1. Стойчева, К. (2008) Playfulness: Връзка на игровата нагласа с творчеството и личността. *Българско списание по психология*, брой 1–4, стр.331-338.
2. Barnett, L.A. (2007) The nature of playfulness in young adults. *Personality and Individual Differences*, 43, 949-958.
3. Glynn, M.A., Webster, J. (1992) The adult playfulness scale: An initial assessment. *Psychological Reports*, 71, 83-103.
4. Glynn, M.A., Webster, J. (1993) Refining the nomological net of the adult playfulness scale: Personality, motivational, and attitudinal correlates for highly intelligent adults. *Psychological Reports*, 72, 1023-1026.
5. Guitard, P., Ferland, F., and Dutil, E. (2005) Toward a better understanding of playfulness in adults. *The Occupational Therapy Journal of Research*, 25(1), 9–22.
6. Schaefer, C. and Greenberg, R. (1997) Measurement of playfulness: A neglected therapist variable. *International Journal of Play Therapy*, (6) 2, 21-31.
7. Sutton-Smith, B. (1997) *The ambiguity of play*. Cambridge, MA: Harvard University Press.

АВТОР

Катя Георгиева Стойчева, доцент, доктор по психология, Нов Български Университет, 0877 886 300, katya.g.stoycheva@gmail.com

БЛАГОДАРНОСТИ

Авторът изказва своята най-искрена благодарност на д-р Марина Вълва и Калина Попова за съдействието при превода на айтемите и на ас. Яна Василева за съдействието при провеждането на изследването.